

HET VERHAAL VAN DE CIRCULAIRE WATERSCHAPPEN

Portefeuillehouder: S.E. Mager / steller: B. Nanninga

BESPREEKSTUK (OORDEELVORMEND)

GEVRAAGD BESLUIT

1. Kennis te nemen van de resultaten uit de verkenning voor de ontwikkeling van een strategie Circulaire Waterschappen:
 - 1.1. de hoofdlijnen uit de verkenning zullen in de vergadering gepresenteerd worden aan de CWE;
 - 1.2. ter inspiratie en informatie is het “Verhaal van de circulaire waterschappen” toegevoegd, een document opgesteld voor en door waterschapsmedewerkers betrokken bij de ontwikkeling naar een circulaire economie.
2. De hoofdlijnen voor de verdere uitwerking van de strategie te bespreken aan de hand van:
 - 2.1. vragen naar aanleiding van de presentatie;
 - 2.2. bespreking van een aantal stellingen.

DE KERN VAN HET ADVIES

Op 13 november 2020 heeft de CWE opdracht gegeven voor de ontwikkeling van de strategie Circulaire Waterschappen. Deze wordt in fasen ontwikkeld. De eerste fase, de verkenning, is nu afgerond. De hoofdlijnen uit de verkenning zullen aan de CWE worden gepresenteerd. Daarnaast ontvangt u bijgevoegd tussenproduct ter informatie: het “Verhaal van de circulaire Waterschappen” (bijlage CWE 21-27b). Het stuk beschrijft het “waarom”, de belangrijkste drijfveren, van circulaire economie voor de waterschappen. Vervolgens gaat het stuk in op de belangrijkste strategische lijnen waarlangs de circulaire economie kan worden ontwikkeld:

1. Samenwerken
2. Organisatie en gedrag verandering
3. Duurzaam Opdrachtgeverschap
4. Circulair Assetmanagement
5. Terugwinnen van energie en grondstoffen
6. Transitie management

De CWE wordt gevraagd om kennis te nemen van de hoofdlijnen aan de hand van een te geven presentatie en deze te bespreken aan de hand van vragen en bespreking van een aantal stellingen. De bespreking zal richting geven aan de verdere uitwerking en concretisering van de strategie in de tweede helft van 2021. Dan zullen er per hoofdlijn van de strategie tussendoelen en mijlpalen worden bepaald, evenals activiteiten en benodigdheden voor de komende 5 jaar. Voor aanvang zal een ronde langs de waterschappen plaatsvinden waarin zal worden gevraagd om een reactie te geven op de hoofdlijnen van de strategie en aan te geven op welke wijze het waterschap kan bijdragen aan de uitwerking van de strategie. Daarnaast zal deze notitie worden gebruikt om externe partijen te informeren, te betrekken en uit te nodigen om een actieve bijdrage te leveren aan de strategie.

OVERWEGINGEN

Hieronder wordt beschreven op welke wijze de bestuurlijke aandachtspunten uit de opdracht van de CWE zijn meegenomen in het proces en de hoofdlijnen voor de strategie.

Kennisdeling en gezamenlijk inzicht vergroten

De basis voor het proces en de ontwikkeling van de strategie ligt in het delen en vergroten van kennis, inzicht en urgentiegevoel bij de waterschappen. Het proces is daarom gestart met de inventarisatie en verkenning van de huidige stand van zaken. Inhoudelijk is gebruik gemaakt van informatie uit overkoepelende rapportages zoals de Klimaatmonitor. Daarnaast is bij alle waterschappen informatie opgevraagd over vastgestelde beleidsdocumenten, grondstofstromenkaarten en materialenanalyses. De analyse van de beleidsdocumenten heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de analyse voor het bepalen van de hoofdlijnen voor de strategie. Daarnaast is, aan de hand van storytelling, verkend waar de waterschappen staan ten aanzien van dit thema en vooral wat de belemmeringen en uitdagingen zijn om op circulaire economie de volgende stap te kunnen zetten. De inzichten zijn gedeeld in de circuleerateliers en werkgroep CE, waarbij de deelnemers zijn uitgenodigd en uitgedaagd om te reageren, aan te vullen en eigen bijdragen te leveren.

Voor en door de waterschappen

Belangrijk uitgangspunt is dat de strategie voor en door de waterschappen wordt ontwikkeld. Daarom is in de opdracht gekozen voor een procesmatige aanpak waar in fases wordt gewerkt aan (tussen)resultaten. In deze eerste verkenningfase zijn verkennende gesprekken gevoerd met de medewerkers bij de waterschappen die gaan over duurzaamheid en circulaire economie. Daarnaast zijn de Unie-bestuurders geïnterviewd en twee waterschap directeuren. Onderwerpen en aandachtspunten die hierbij naar voren kwamen zijn terug te vinden in de hoofdlijnen van de strategie. Daarnaast zijn voorbeelden meegenomen die in de gesprekken genoemd zijn.

In de volgende fase zal per hoofdlijn van de strategie een nadere uitwerking plaatsvinden in werkgroepen, waarbij mijlpalen en tussendoelen worden benoemd en activiteiten en benodigdheden voor de komende 5 jaar.

Aangezien de waterschappen onderling verschillen, bijvoorbeeld op regio, kennis- en ambitieniveau, vindt de komende maanden een consultatieronde plaats waarin wordt verkend op welke thema's de waterschappen willen samenwerken en ook met welke partijen. Dit kan betekenen dat niet alle waterschappen hetzelfde proces doormaken, maar dat in groepen, thematisch of regionaal, wordt samengewerkt aan onderdelen van de strategie.

Daarnaast vindt de uitwerking van een aantal hoofdlijnen al plaats binnen bestaande gremia. Dit geldt bijvoorbeeld voor Duurzaam Opdrachtgeverschap (strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap) en Hergebruik van reststromen (Energie- en grondstoffenfabriek).

Het doel is om deze ontwikkelingen vanuit de Unie te regisseren en faciliteren en eind 2021 "het net op te halen" en te komen tot een nader uitgewerkte Strategie Circulaire Waterschappen in het voorjaar van 2022.

Waterschapsbrede organisatie- en gedragsverandering

Circulaire economie is geen extra taak, maar raakt de hele organisatie van de waterschappen en onze manier van werken. Een belangrijke succesfactor voor de strategie is dan ook in hoeverre circulaire economie onderdeel gaat uitmaken van de hele organisatie en het reguliere werk. Het is daarom genoemd als een van de hoofdlijnen voor de strategie die komend jaar worden uitgewerkt. In de uitwerking van de strategie wordt concreet gemaakt hoe beschikbare kennis en inzichten op het gebied van organisatie- en gedragsverandering kunnen worden ingezet voor een verandering in onze organisaties naar circulaire economie.

Transitiemanagement

De ontwikkeling naar een circulaire economie is een transitie. Dat wil zeggen, dat de ontwikkeling complex is en een grote impact heeft op de samenleving en de organisatie. Als we ons hierop niet voorbereiden, en de transitie onvoldoende ruimte en tijd gunnen, zal deze hoe dan ook plaatsvinden, maar dan op een minder comfortabele wijze door externe factoren opgedrongen (bijvoorbeeld milieurampen, grondstoffencrisis, klimaatverandering). Daarom hebben we dit ook benoemd als een van de hoofdlijnen voor de strategie.

Om hier een eerste stap mee te maken zullen in 2021 Clinics Transitie management worden georganiseerd voor mensen (ambtelijk en bestuurlijk) die binnen de waterschappen werken aan de transitie naar circulariteit. Naast kennis over transities en transitie management is er veel ruimte om samen aan de slag te gaan en de theorie te vertalen naar de dagelijkse praktijk.

Samenwerken

Samenwerking is een cruciale succesfactor in deze strategie en daarom ook benoemd als een van de hoofdlijnen. Deze zal echter niet als apart thema maar als onderdeel van de andere hoofdlijnen worden uitgewerkt. Per hoofdlijn zal contact worden gemaakt op welke wijze samenwerking gaat bijdragen aan de mijlpalen en doelstellingen en vooral ook op welke schaal en met welke partijen de samenwerking wenselijk is.

BESTUURLIJKE AANDACHTSPUNTEN:

Twee bestuurlijke aandachtspunten zijn herhaaldelijk in de interviews naar voren gekomen:

1. Circulaire economie is geen afzonderlijke extra taak, maar een nieuwe manier van denken en doen.

Op de vraag wat circulaire economie betekent voor de kerntaken van de waterschappen is als eenduidig antwoord uit de interviews naar voren gekomen dat het niet een nieuwe taak is, of iets extra's, maar dat het een nieuwe manier is van denken en doen. Het grijpt in op de manier waarop we ons werk benaderen en onze werkprocessen, projecten en andere activiteiten uitvoeren. Dit is terug te zien in de gepresenteerde hoofdlijnen voor de strategie.

2. Circulaire economie vraagt om investeringen, maar levert ook waarde op voor het waterschap, de planeet en toekomstige generaties

Een terugkerend vraagstuk is in hoeverre circulaire of duurzame oplossingen duurder zijn of extra geld mogen kosten. Om tot een circulaire economie te komen is het soms nodig om te investeren in circulaire/duurzame oplossingen. Deze investeringen kosten nu extra geld maar leveren op termijn waarde (behoud) op voor het waterschap, de maatschappij, natuur, klimaat en toekomstige generaties. De afweging hoe hoog de ambitie is en hoeveel dit mag kosten is een bestuurlijke afweging die elk waterschap zelf dient te maken. De Unie kan hierin, in samenwerking met andere koepels en het Rijk een richting aangeven, bijvoorbeeld door ondertekening van het grondstoffenakkoord. Daarnaast helpen afwegingskaders om milieukosten mee te nemen in de totale prijs van maatregelen, zoals bijvoorbeeld het voorstel voor de introductie van CO₂-bepijzing voor de waterschappen.

3. Het onderwerp circulaire economie raakt niet alleen de CWE, maar ook andere commissies, portefeuilles en taken van het waterschap.

Het is goed dat het onderwerp Circulaire economie vanuit de CWE wordt opgepakt en dat hier een strategie voor wordt ontwikkeld. Het onderwerp raakt echter het hele waterschap, alle taken en werkzaamheden en daarmee ook meerdere portefeuilles en commissies. De ronde langs de waterschappen is bedoeld om de hoofdlijnen van de strategie organisatiebreed, op directieniveau, te bespreken. Daarnaast de wijze waarop de waterschappen zelf betrokken willen zijn en uitvoering willen geven aan de uitwerking van de strategie.

BESPROKEN IN

Circuleeratelier

Portefeuilleoverleg Sander Mager

VERVOLG/COMMUNICATIE

Het vervolg is beschreven in hoofdstuk 12 in de bijlage.

Na behandeling in de WWE, wordt dit voorstel aan de CWE voorgelegd ter besluitvorming.

- Mei – sept. 2021: ronde langs de waterschappen waterschappen en externe partijen om samenwerking rond de hoofdlijnen te onderzoeken.
- Sept. – jan. 2022: uitwerking van de hoofdlijnen in werkgroepen
- Jan. – feb. 2022: ophalen resultaten en uitwerken van de strategie
- Maart – mei 2022: uitwerken strategie en vaststellen in CWE.

RELATIE MET ANDERE THEMA'S

Momenteel zijn er ook op aanpalende thema's ontwikkelingen binnen de waterschappen en de Unie. De ontwikkelingen van de strategie Circulaire Waterschappen is afgestemd met de volgende ontwikkelingen:

- Strategie Duurzaam opdrachtgeverschap (Henkjan van Meer)
- Strategie Klimaatneutrale waterschappen (Rafaël Lazaroms)
- CO2-besprijzing voor waterschappen (Meinke Schouten)
- Energie- en grondstoffenfabrieken

Deze ontwikkelingen kennen hun eigen dynamiek en aanpak, maar de hoofdlijnen worden afgestemd en tegenstrijdigheden voorkomen. Daarnaast wordt werk voorkomen, bijvoorbeeld door de hoofdlijn "Duurzaam opdrachtgeverschap" uit deze strategie uit te laten werken in het traject van de strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap dat al loopt. Hetzelfde geldt voor de hoofdlijn "Terugwinnen van energie en grondstoffen" die binnen de Energie- en grondstoffenfabriek al wordt uitgewerkt.